

YÜZYÜZE | YAVUZ TORTUM

Nusret Cömert
petrolden kaynaklanan
cari açığın arama
faaliyetlerinin
artırılmasıyla
azalabileceğini
söylüyor

PETROLDEN BAŞI AĞRIYAN TÜRKİYE'YE İLAÇ YİNE PETROL

naklara yönelmiş ve bunun sonucunda başta gıda fiyatları olmak üzere birçok değer değişmiş durumda. Ülkelerin ekonomilerini ve stratejilerini değiştiren bu unsurlar Türkiye'nin gündemine alınmış olsa da süreç oldukça yavaş ilerliyor. Dünya petrol arama alanında yarışa girmişken Türkiye'nin geldiği noktayı Shell Enerji A.Ş. Yönetim Kurulu ve Petrol Platformu Derneği (PETFORM) Başkanı Nusret Cömert BusinessWeek Türkiye için değerlendirdi. Sorulara PETFORM'u temsilen cevap veren Nusret Cömert, oldukça hayati bir konu olan enerjide zaman parametresinin daha iyi kullanılması gerektiğinin altını çiziyor.

Petrol ve doğalgazın fiyatı her geçen gün giderek artıyor. Bu durum dünyadaki dengeleri değiştirirken Türkiye bu duruma hazırlıklı mı?

Önümüzdeki 25 yıllık dönemde dünya nüfusunun ve refah seviyesinin artmasına ve Hindistan, Çin gibi ülkelerin de büyümesine bağlı olarak enerji tüketimi yüzde 50-60 oranlarında artacak. Dünya üretimi daha zor olan petrol kaynaklarına,

Dünya artık petrol fiyatlarında kırılan rekorları konuşmuyor zira petrolün her geçen gün rekorunu yenilemesi artık alışkanlık haline gelmiş durumda. Petroldaki bu değişim, insanlığı enerji alanında alternatif kay-

alternatif enerjiye yönelmişken, Türkiye'deki petrol üretimi azalıyor. Bu durum arama faaliyetlerinin henüz yeterli seviyede olmamasından kaynaklanıyor. Türkiye'de petrol ve doğalgazın arandığı alanlara bakıldığında karasal anlamda yüzde 80'inin, açık denizlerde ise yüzde 99'unun henüz aranmamış olduğunu görüyoruz. Türkiye'de arama faaliyetlerinin artırılması aynı zamanda üretim faaliyetlerinin de artmasını sağlayacaktır. Zaten bu amaçla bir petrol kanunu hazırlandı.

Yeni Petrol Kanunu'nda neler göze çarpıyor?

Yeniliklerden biri devlet hissesi. Mevcut petrol kanunu yüzde 12,5 devlet hissesi alınmasını öngörüyor. Bunun üzerine vergileri ve olası diğer maliyetleri ilave ettiğimiz zaman burada devlet hissesi dolaylı olarak yüzde 80'lere kadar çıkabiliyor. Yeni petrol kanununda özellikle ölçeklere de bağlı olarak yüzde 2 ile yüzde 12 arasında değişen oranlarda bir devlet hissesinin alınmasını daha uygun olacağı öngörülmüş. Bu, üretimin artmasını sağlayabilir çünkü Türkiye'deki kuyuların önemli bir bölümü küçük rezervlere sahip ve bu da onların ekonomik değerini azaltıyor.

Petrol fiyatlarının artması, Türkiye'deki petrol ve doğalgaz sektörünün arama faaliyetlerini nasıl etkiler?

Türkiye'deki gelişmeleri dünyadan soyutlayamıyoruz. Dünya da artık aranması ve üretilmesi zor olan ham petrol ve doğalgaz kaynaklarına yönelmiş durumda. Türkiye'deki gravitesi yüksek

(kalitesi düşük) olan petrol de buna bir örnek. Arama ve üretim faaliyetlerinin artmasıyla birlikte geçmişte ekonomik olmayan yerli petrol ekonomiyeye kazandırılabilir.

Türkiye'nin enerji faturasasını artıran bir diğer önemli unsur olan doğalgazda serbest piyasa hedefleniyor. Bununla ilgili neler planlandı?

Öncelikle BOTAŞ'ın mevcut kontratlarını devri veya miktar devri şeklinde yıllık en az yüzde 10'unu özel sektöre devretmesi ve 2009 yılında da BOTAŞ'ın ithalattaki toplam payının yüzde 20'ye düşürülmesi planlandı. Bir diğer hedef ise BOTAŞ'ın iletim ve ithalat ticaret faaliyetlerinin birbirinden ayrıştırılması ve 2009 yılında bu ayrıştırma işleminin tamamlanmasıydı. Buradan günümüze kadar ne oldu diye bakacak olursak, birinci ihale gerçekleştirildi ve kontrat devri başarılı bir şekilde sonuçlandırıldı. Yıllık 4 milyar metre küplük bir bölümün özel sektöre ihale yoluyla devri için adımlar atıldı ve şirketlerden bir tanesi bütün yükümlülüklerini tamamlayarak 19 Aralık 2007'de aktif olarak faaliyete geçti. Bu, belki küçük bir miktardı ama büyük bir adımdı çünkü BOTAŞ'la beraber artık bir özel sektör şirketi de bu anlamda faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştı. Diğer üç şirketin de devreye girmesiyle 4 milyar metre küpün devri tamamlanmış olacak.

Bu anlamda hedefe ulaşmak ne derecede mümkün gözüküyor?

2008 yılı sonu ve 2009 yılında BOTAŞ'ın payının yüzde 20'ye indirilmesi planlanıyordu. Bu oran aslında sadece BOTAŞ için değil, diğer bütün piyasa oyuncularını için konulmuş bir tavan. Fakat 2008 yılına geldiğimizde bu dört şirketin devreye girmesi halinde dahi BOTAŞ'ın pazar payının yüzde 90'lar seviyesinde olacağını görüyoruz. Bunun da bir yıl içerisinde yüzde 20'ye indirilmesi pek mümkün görünmüyor. 2001 yılından 2005 yılına geldiğimiz zaman, 2005 yılında açılan ihale 2007'nin sonlarına doğru sonuca ulaştırıldı. Burada geçmişe dönüp 'neden uzun sürdü' demek yerine bugün itibarıyla gerçekleştirilmiş olmasını görmek ve bundan sonra da devamının sağlanması oldukça önemli. Bundan sonraki ihale ortamı için artık birçok formalitenin ne şekilde gerçekleştirileceği tanımlandı. Sonraki dönem daha hızlı gerçekleşecektir.

BOTAŞ'ın ithalattaki payının azaltılması konusundaki süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

BOTAŞ'ın ithalattaki payının yüzde 20'ye hatta yüzde 49'a inmesi şu an itibarıyla pek gerçekçi gözüküyor. Şu anda birinci turun tamamen sonuçlanmasını bekliyorlar. Belirtilen hedefler 2009 yılı için şu noktada pek gerçekçi görünmüyor. Herhalde yeni bir takvim açıklayacaklardır. Sürecin yavaş ilerlemesi ise oluşturulması planlanan rekabet ortamını geriye itiyor. Bir şirket faaliyete geçtikten ve diğer üçü de devreye girdikten sonra bile BOTAŞ'ın payı yüzde 90'larda. Bu yüzde 10'la sizin rekabet şansınız oldukça sınırlı. O zaman piyasayı nasıl oluşturacaksınız?

AB kendi içerisinde tam anlamıyla bu özelleştirmeleri yapmış değil ve

"TPAO GEREK DOĞRUDAN, GEREK YERLİ VE YABANCI ŞİRKETLER İLE ORTAKLIKLAR KURARAK ARAMA VE ÜRETİM FAALİYETLERİNİ ARTIRMALI"

başta Gazprom gibi şirketler giderek büyüyor. Türkiye'de serbest piyasa adına BOTAŞ'ın payının azaltılmasının avantajları neler?

Aslına bakarsanız bu şirketlerin çoğu özel. Türkiye'de olduğu gibi tamamen devletin elinde değil. Esas önemli olan konu bu şirketlerin doğalgaz rezervlerine sahip şirketler olması. BOTAŞ ise ithalatçıdır. Burada TPAO'nun rolünün devam etmesini ve güçlendirilmesini istiyoruz. Gerek yurtiçinde, gerek yurtdışında TPAO'nun hidrokarbon rezervlerine sahip olması ülke çıkarları açısından yararlı olacaktır. Fakat BOTAŞ bir ithalatçı ve kontratlarını devrederken, o kontratlardan doğan haklarını ve yükümlülüklerini de devrediyor. PETFORM olarak bu ikisinin birbirinden farklı şeyler olduğunu düşünüyoruz.

Türkiye'nin enerji köprüsü hayali hangi süreçler sonucunda gerçeğe dönüşebilir?

Ceyhan'ın Akdeniz'in Rotterdam'ı olma potansiyeli var. Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı'nın (BTC) tamamlanması da bu yolda atılmış çok önemli bir adım. Samsun-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattının gerçekleştirilmesinin de buna önemli bir katkısı olacaktır. Ham petrol anlamında Ceyhan'ın terminal olma potansiyeli içerisinde olduğunu görüyoruz. Buraya yapılan rafineri başvurularından, petrol ürünleri konusunda da bir terminal olabileceği göze çarpıyor. Doğalgazın Ceyhan'a getirilip sıvılaştırılarak dünya piyasalarına arz edilmesi de Türkiye ekonomisine ve Ceyhan'ın enerji üssü olma yönündeki amacına büyük katkıda bulunacaktır. Doğalgaz konusunda da gerek bir doğalgaz üssü gerekse doğalgaz köprüsü olması söz konusudur. Bu ikisinin paralel bir şekilde ilerlemesi gerekir.

Hidrokarbonların dünya pazarına sunulmasında Türkiye'yi önemli kulan unsurlar neler?

Bölgeye bakacak olursak, Türkiye'nin etrafına yarıçapı 3 bin kilometre olan bir daire çizersek, dünyanın doğalgaz rezervlerinin yüzde 70 kadarının ve ham petrol rezervlerinin de önemli bir kısmının bu coğrafyada olduğu biliniyor. Avrupa'nın yerli doğalgaz üretimi azalırken, ihtiyacı artıyor böylece ithalat ihtiyacı artmaya devam ediyor. Arz güvenliği kaygısıyla çeşitlendirme arzusu var. Bu ise Türkiye'yi doğal bir geçiş ülkesi haline getiriyor. Potansiyel kaynaklardan Irak, İran, Azerbaycan, Mısır, Türkmenistan, Rusya şüphesiz kuzeyimizde dünyanın en büyük rezervlerine sahip. Dolayısıyla görüldüğü gibi bunların hepsi birer alternatiftir. Tabii ki bu projelerin hayata geçirilmesi ekonomik ve politik faktörlere bağlı olarak gerçekleşiyor. Önemli olan hidrokarbonların o ülke toprakları altında olması değil, bu kaynakların bir şekilde ekonomik değere dönüştürülmesidir. | BW T

TÜRKİYE'NİN YILLAR İTİBARIYLA PETROL ÜRETİMİ

